

ABONAMENT:

Pe an 6 cor.; pe 1/2 an 3 cor.

Pentru economi numai 4 cor. pe an.

Pentru România pe an 15 Lei.

Manuscripte nu se redau.

LIBERTATEA

INSERTIUNI:

se socotesc după tariful cu prețuri foarte moderate.

Abonamentele se plătesc înainte.

Apare în fiecare Sâmbătă.

Din pildele altora.

Cum jertfesc Cehii pentru școală.

— Alte pilde. —

Brünn, Novembre 1906.

Am arătat într'un număr de mai înainte, cu câteva exemple, cum să însuflețesc Cehii și cum jertfesc pentru școală, — cum își sar întru ajutor: „Unul pentru toți și toți pentru unul“.

Mai aduc azi câteva exemple, din faptele lor bune și vrednice de imitat. Dare-ar Dumnezeu numai, să n u sune vorba în pustiu!

Cine adună, cum adună?

Aici nu numai societățile „Mamele școalelor“ din feluritele orașe mai mari și Centrala acestora, s'o botezăm „Bunica școalelor“, din Praga, adună bani spre acest scop mareț, — ci tot natu, care cum poate! O mulțime de bani adună gazetele, cari publică pe dăruitori în fruntea foii*). Așa de pildă, jurnalul „Národní Listy“ a adunat până acuma 620.000 coroane, iar „Národní Politika“ cam 150.000, cari sume le-au transpus „Bunicii școalelor“ din Praga. Peste tot s'a adunat dela înființarea „Bunicii școalelor“ suma însemnată de 12 milioane cor., — adică cam o jumătate de milion în tot anul, — care sumă s'a jertfit de Cehi și s'a cheltuit numai pentru școale, pentru învățământ.

Tar noi, — oare să nu fim în stare să jertfim atita, cât să ridicăm un gimnaziu dela 4 la 8 clase?!

Adună pe aici chiar și chelnerii prin birturi, restaurante și cafenele, — așa, că astring staniolul cu care e învâlită ciocolada, săpunurile mai fine și altele, apoi căciuliile dela buteliile de vinuri mai scumpe, dela apele minerale, etc. Acestea le vînd apoi în cantități mai mari, iar banii primiți îi dau — pentru școale.

Timbrul popular.

O altă metodă foarte practică, ca-și care n'am mai văzut prin alte părți e așanumitul „Timbru popular“ (Volksstempel).

Are forma și mărimea mărcilor noastre postale, — cu inscripția „Timbru popular“ și numărul 2, care arată valoarea de 2 fileri, adică 1 crucer.

Acest timbru popular să află introdus atit la Cehi, cât și la Nemții din părțile acestea.

În urma frecărilor nesfârșite dintre aceste două popoare, fiecare s'a ni-

*) Aci avem și noi un cuvînt, izvorit cam din inimă îndurerată. Noi am crezut că ne împlinim și noi o datorință de acest fel deschizînd șirul de stăruințe pentru gimnaziul din Brad, și credeam că toate foile ne vor da sprigin cu tot sufletul, vor deschide și ele colecta. Cînd colo, cu durere vedem, că toate foile noastre, tare naționale de altfel, tac tăcere omoritoare, asupra colectei acesteia. Nici macar de pomenire la știrile zilei nu află vrednice publicațiile noastre săptămînale. Nici chiar „Telegraful Român“ din Sibiu și „Biserica și Școala“ dela Arad, pe cari le privește mai deaproape gimnaziul din Brad! De ce această ținută rece, streină, nu prea putem ști.

Am publicat și noi — tot fiindcă prețuim mult inimile nobile a dăruitorilor pentru acest scop cultural, — în fruntea foii contribuțiile. Un cărturar de frunte din Bănat ne-a trimis vorba: „A slăbit tare „Libertatea“. Nici nu mai are prim-articoli. Tot cu colecta din Brad începe“...

Dar' să fim sănătoși. Noi vom urma a stăru pentru acest lucru bun, chiar și fiind rău înțeleși de unii și rău sprijiniți de colegi... Red. „Libertatea“.

zuit a descoperi nouă mijloace de luptă și izvoare de venit, — pentru a putea ținea piept în lupta inversunată unii față de alții.

Astfel au născocit și timbrul popular, — care s'a introdus de vre-o 3 ani, în coace, — întii de cătră cehi, cărora le-au urmat apoi și Nemții, înțelegînd însămnătatea lui.

Nu există petrecere, concert, etc., la care pe lângă prețul intrării, să nu ți-să tragă 2 fileri pentru timbrul popular, care e lipit pe biletul de intrare**).

În restaurante, cafenele, hotel, — în toate părțile, chelnerul își face socoteala pe o fiidulă timbrată cu timbrul popular, — pentru care își socotește 2 fileri mai mult.

Prețul de intrare la teatrul Cehilor cuprinde și timbrul popular și a-nume cu cit locurile sunt mai scumpe, cu atita pe biletele lor sunt socotite mai multe timbre.

Petreceri de vară.

De cu primăvară începînd, de cînd încolțesc mugurii și-și scoate iarba nasu printre frunzele uscate, — iese lumea dela oraș, mai ales Dumineca și în sârbători, — cu miile afară la pădure, așazicînd „cu cățel cu purcel“, spre a a mai respira aer curat și îmbalzat. În toate părțile auzi muzică, cântece, ris și voe bună.

Sunt petreceri populare sub cerul liber, — cum ar fi bunăoară la noi nedeile, — cu deosebirea, că nedeile la noi sunt așa de rari, odată într'o vară, — iar' aceea astfel de petreceri să fac de cite-ori arată călindarul că-i Duminecă ori altă sârbătoare.

Prețul de intrare la astfel de petreceri e o libră, și încă 2 fileri pentru timbrul popular.

Aci, la margini de codru verde, își petrece lumea în veselie, uitînd pe o clipă de năcazurile zilei și greul vieții, — cîntînd și jucînd într'un picior pe covorul de iarbă verde, — fără multă cheltuială, dar cu multă voe bună.

Deși prețul intrării la atari petreceri e numai o libră, și cei 2 fileri, — venitul curat e totuși mare, căci de-o parte vine lume multă, de altă parte petrecerile sunt dese și speșele foarte mici.

Astfel de petreceri sunt într'o zi de sârbătoare și în 10—15 locuri, — căci fiind lume multă, nu s'adună toți la un loc, ci unii s'adună în Valea-arsului, alții în Valea-dosului, în Poiana-ursului, la Izvorul-Cerbului, la

*) Și despre acest lucru frumos am scris în „Libertatea“ încă în Maiu 1904 (Nr. 17: „Din strălucitele pilde ale altora“). Articulul n'a aflat nici un răsuneț. Anul trecut în ajunul sârbărilor Asociațiunii am scris în 23 Iulie (Nr. 32: „Marca culturală a Asociațiunii“) propunînd să introduc la noi Asociațiunea această marcă, pe care au introdus-o Cehii. Răspunsul ne-a fost, că ilustrul președinte al Asociațiunii ne-a tras, chiar în vorbirea sa solemnă de deschidere a sârbărilor, niște dor-gălașuri, de numai nu ne-a injurat, pentru-că n'am fi vorbit cu destul respect despre Asociațiune. Că ce lucru bun am propus noi pentru Asociațiune, asta nici n'a băgat de samă. Dsa a văzut numai cuvintele, și a băgat de samă că unele nu-s destul de pomăduite.

Baltă a rămas! Ba nu chiar baltă. Că s'a aflat un domn care a apreciat propunerea noastră, dl Dr. St. Erdelyi din Orăștie, și auzim că a comandat pe cheltuiala sa proprie vre-o 100.000 de marce de astea culturale pentru Asociațiune și le-a îmbiat aștan la adunarea gen. din Brașov. Dar' n'a întimpinat nici o mare apreciere. Nici de atunci n'am mai auzit nimic de soartea marcelor. — Așa apoi mult ne va mai trebui până să ajungem și noi a fi în țara noastră, ce-s Cehii cei însuflețiți și isteți și darnici, în țara lor! Red. „Libertatea“.

Fintna-ielelor, la Virful-cu-dor și în alte părți frumoase.

Venitul curat să dă pentru scopuri culturale, creițarul cela însă numai pentru școale!

Așa crițărește s'au adunat de vre-o 3 ani încoace sume foarte mari.

„Strop cu strop, fac al mărilor potop,
„Zilnic cite-un spic adună
„Și-n curînd tu ai un znop“.

Nu curge, dar' pică, ori cum zice moș Toader-curcubătă a lui Pupăză din Valea-arsului: „He-hei dragii mei! Cu 'cetul, cu 'ncetul să face oțătul“.

În cele mai multe comune a introdus însăși antistia comunală acest timbru popular! S'a adus hotărîre, că ori-ce cuitanță, rugare, ori so-roacă, ori-ce ofertă ce s'ar înainta la comună, ori-ce citație, etc., trebuie să fie provăzută cu acest timbru.

Brave antistii!

În chipul acesta să adună prin părțile astea banii, astfel să jertfește pe aicea pentru școale, pentru cultivarea minții și a inimei! Săracul dă în rînd cu bogatul, care după cum îl ajută puterile!

Să stăm strîmb și să grăim drept: la noi oare nu s'ar putea introduce așa ceva?

Nu, că noi bagseama tot mai așteptăm să ne zboare porumbii fripți de-a gata în gură.

Ne-am moleșit rău în decursul ălor cîțiva zeci de ani petrecuți în trîndăvie-pasivitate. Nu-i vorbă, ne trezirăm din amorțeală, da prea ne frecăm mult la ochi...

Să dovedim lumii cu pilde, cu fapte, că „s'a deșteptat Românul“ și că „în aste mâni mai curge un singe de Roman“! Să voim și vom putea! dar mai multă însuflețire și jertfă să cere! Și înainte de toate școala se-o avem înaintea ochilor, pentru ea să ne însuflețim, pentru ea să jertfim!

Oare să nu ne mai știm noi însufleți ca de alte-dăți, oare să se fi stîns focul și spiritul de jertfă din inimile noastre?!

Nu să poate!
Sub spuză licărește lumina dătătoare de viață. În laturi cu cenușa! Lăsați focul inimei voastre să se aprindă în deplina lui splendoare, lăsați să ardă cu puterea de viață a singelui ce vă curge în vine.

Spre gimnaziul din Brad vă fie ațîntite privirile, frați Români! Acesta e care așteaptă mai ales azi, să fie ridicat la 8 clase, căci altul prin alte părți, numai bunul Dumnezeu știe, cînd ne-a fi dat, să mai putem ridica.

„Dă Române până poți,
„Pân' mai ai vre-o doi-trei zloți“.

„Și de-oi avea, de noi avea,
Pentru gimnaz cu mi-oi da
și din spinare cămașa“...

Desteaptă-te Române!

V. V. B.

*
Inimile bune — răspund!

— Pe altarul culturei rom. —

„Fără ideal dătător de viață
omul nu poate să trăiască.“

G. S. Petroff.

Din Cugir s'a primit la direcțiunea gimnaziului din Brad următoarele șire și daruri înveselitoare:

Stimată Direcțiune!

În multele și trecutele șire ale foii „Libertatea“ aflînd și cetînd despre frumoasele jertfe înaintate în favorul ridicării gimnaziului din Brad, iată și noi iubitorii frați, ca niște meserieși

și economi mai săraci, din cît ne-a ajutat Dzeu, trimitem fie-care obolul nostru pe care vă rugăm să-l primiți și să iertați de's cam puțini, că-s bani cu sudoare cîștigați.

Vă dorim ca bunul Dzeu să vă ajute ca cu o sută de părți mai ușor și mai glorioase să fie înaintarea gimnaziului. (Din Cugir s'au mai trimis unele sume, publicate deja în „Libertatea“.)

Acum au trimis:

Mihailu George, plugar	K.	5.—
Nicolae Brînză, cojocar	„	5.—
Simion Toderas, faur	„	2.—
Nicolae Stroia I. Dumitru, plugariu	„	2.—
Ioan Aradi, păpucar	„	1.—
Michael Gustav, rotar	„	1.—
Nicolae Oltean I. Simion, plugar	„	1.—
George Bărsan	„	1.—
Ioan Șuşman, sodal de faur	„	0.50
Petru Dicu, sodal de cojocar	„	1.—
Cleonic Mărginean, plugar	„	—30
Chiril Brînză, cojocar	„	1.—
Nicolae Berghian, sodal cojocar	„	—60
Milian Vulcu, sodal sojocar	„	—40
Simion Andronic	„	—60
Simion Oltean, plugar	„	2.—
Traian Lupea	„	2.—

Vrednici maestri și plugari!

Să fiți sigur că în chipul cel mai cinstit a-ți folosit filerii închinăți pentru înălțarea gimnaziului din Brad. A-ți intrat în șirul Zarandenilor bravi, cari l'au ridicat. Căci gimnaziul din Brad n'are mecenaiți cari să fi jertfit pentru a lui înălțare mii ori zeci și sute de mii. Poporul rămas îndărăpt în ale luminii și învățaturii a jertfit tot ce a avut îndată ce au sunat ora desmorțirii, încredințați că „învățătura e o avere pe care focul nu o arde, furii nu o fură, și viforul nu o duce.“

Laudă vouă fraților!

Să trăiți bravi Cugireni!

T. Liviu.

Ce-o fi cu armata?

E mare gilceavă între poliției maghiari mai de samă în Pesta, pentru-că noul ministru de războiu spune că armata are lipsă de număr mai mare de soldați ca pîn'acum, și ministrul Wekerle spune și el că e așa, și că va trebui să stee de vorbă ca mîne asupra acestui lucru și poate și să-l dea!

Dar' lărmuitoarii koșuthiști zic, că ei n'o să dea mai mulți feciori pentru armată ca pînă aci, decît atunci cînd și M. Sa împăratul le va împlini cererile de maghiarizare în armată!

Ministrul cel nou de honvezi, generalul Jekelfalusi, a zis zilele astea cătră un ziarist ce l'a întrebat:

„E fapt că armata are lipsă de regruți mai mulți ca pîn' acum. Tunurile cele nouă (ce e vorba să se dea și la honvezi) cer soldați mulți, chiar îndoirea numărului de azi. Că doar' azi o companie de honvezi are pe hîrtie 95 de soldați, în faptă abia 55. Și pînă nu ridicăm numărul de regruți, nu putem vorbi nici de îngăduiri naționale (maghiare) în armată“.

Din vorbele acestea ale ministrului de honvezi, reese, că dacă vor vota Ungurii număr mai mare de regruți, apoi pot nădăjdui împlinirea cererilor lor, ori a unor cereri macar, despre maghiarizarea armatei!..

Și așa am sta iar' în fața unei primejdii naționale, care

s'ar putea să abată peste noi, prefăcînd și armata în un fel de așezămînt de siluire a naționalităților pentru maghiarizare.

Slab lucru ar face cei dela conducerea armatei, dacă ar lăsa ca în Ungaria să se scufunde și armata la acest rol. Căci ea atunci pentru jumătate din ostașii ei, pentru fiii naționalităților nemaghiare, n'ar mai fi, ce e azi, un loc la care să meargă bucuros, știind că macar acolo nu e izbit și dat napoi pentru naționalitatea sa, — ci atunci să vor începe și acolo năroadele prigoniri naționale contra nemaghiarilor, — ceea-ce ar fi numai pentru slăbirea armatei și destrăbălarea ei nefolositoare.

Groaza boalei uscate.

În ședința de luni (5 Nov.) a comisiei financiare a dietei, comisia a urmat cu cercetările asupra bugetului finanțelor țării. A fost de față și ministrul președ. Wekerle, ca să dea lămuriri unde să cer, asupra unor și altor lucruri. Venind vorbă despre stările la fabricele statului, într'altel ministrul a spus, că și ei sunt cuprinși de grijă mai ales pentru sănătatea lucrătorilor din acele fabrici, pentru-că între acești lucrători bintue în chip grozav oftica (boala uscată). De aceea statul s'a gîndit să le vie într'ajutor cumva, zidind pe sama lor sanatorii, un fel de spitale, ridicate în locuri foarte sănătoase, pe coaste de deal care toată ziua în fața soarelui, unde cei-ce să par cît de cît porniți spre cumplita boală, să primească îngrijire bună și să fie întăriți și însă-nătoșați.

Un atare sanatoriu e tocmai acum în zidire pe coastele despre Cigmău a Geoagiului-de-jos, și ministrul cere ca dieta să-i dea în budget pentru acest sanatoriu 580.000 coroane, că atita va sui cheltuiala lui.

Lucrurile începătoare la acest sanatoriu sunt în curgere deja.

Votul universal în Austria.

Maestatea Sa Împăratul și Regele nostru și-a arătat dorința, că atit în Austria cît și în Ungaria, să se aducă o lege nouă de alegeri, anume cu temeul pe votul universal, drept de vot dat la toți cetățenii majoreni.

În Austria s'au și făcut în dietă pregătirile pentru noua lege. Era încă numai ceva neînțelegeri între partide, că unele să tem că după noua lege vor da napoi cu numărul deputaților față de azi.

Acum a întervenit M. Sa Împăratul și le-a trimis partidelor din dieta austriacă vorbă, că de să mai hărțue mult și nu să pun să aducă odată aceea lege, — apoi M. Sa va înlocui legea prin o patentă (poruncă preainaltă cu putere de lege, cum acolo are drept a da!) și alegerile cele nouă să vor face pe temeul acelei patente, care va da țării votul universal, dar' nu mai mult pe temeul

legii electorale vechi (deși e în-doit mai bună ca cea ungu-rească!).

Politicii unguri din Pesta au făcut față cam acra auzind de această pășire a Maestății Sale. Căci și guvernul unguresc acesta, koșuthist cum e, a primit frînele țării dimpreună cu obligămîntul de-a aduce și ei legea despre votul universal. Până azi n'au făcut însă nici un paș spre a-și împlini făgă-duința, ci tot să gilcevesc, că ce să facă?, s'o aducă ori nu?, și dacă da, în ce formă? Că de-o aduc cinstită, apoi aceea ar fi »rea« pentru încrăvirea politicii vechi ungurești, care poate ar da nițel napoi, și ar mai crește și puterile popoare-lor nemaghiare față de sfatul țării, unde li-s'ar cădea loc mult, dar' unde le e dat azi așa de puțin.

Mulți sunt de părerea care nici nu pare departe de ade-văr, că Maestatea Sa de aceea i-a dat o așa mare împingere nainte, ca să aibă acolo deja legea adusă gata și încă cinstită, că în ea să poată arăta și politicilor maghiari pilda după care dorește să se iee și ei.

Vom vedea.

Dela congregația comit. Hunedoarei.

Mercurea trecută s'a ținut în Deva congregația regulată de toamnă a comitatului Hunedoarei.

Această adunare mai mult doar ca ori-care a îmbiat trista dovadă, că adunările comitatului nostru, în felul cum s'au început sub „noua“ cîrmuire, sunt simple mascarade de constituție, încăpută pe mâni de oameni ce n'au simț pentru binele poporului.

Dacă n'am avea durerosul simțămînt a prăpădeniei ce va trebui să urmeze din nerespectarea opiniei și a voinței publice — ar trebui să lăsăm frîn liber hazului ce ne-a îmbiat congregația de Mercuri. Asupra hazurilor vom reveni.

În această congregație dl *Dr. G. Suci* (Hațeg) a interelat asupra abuzului ce-l face solgăbirăul din Iliș, că a lăsat o comună fără primar din Ianuarie până azi — contra tuturor protestelor și plînsurilor satului Vicișpanul spune că va vedea el, va cerceta. Pădurea de votanți dă întărire. S'a isprăvit.

Dl *Dr. A. Vlad* și *Dr. I. Pap* arată că în un protest dat de o comună din Zarand, e cu cale să se facă dreptate. Ba s'a dovedit că nici referada nu a fost corectă. Ce-ți pasă chip de lut? S'a pus la vot și s'a isprăvit.

Dl *V. C. Osvad*, în legătură cu un regulament pentru folosirea taxelor ce să încasează pentru pasapoartele de vite — a dovedit clar, că aceste taxe formează averea comunei și nu venite de-ale notarilor. Legea spune așa. *Votarea* însă zice alta, și la noi votarea e lucrul de căpetenie, nu legea.

A urmat tirziu după amiaz dezbateră adresei comitatului Timiș și Șaroș, prin care să cer măsurile aspre pentru „agitațiile“ naționalităților și pentru „înfrînarea“ foilor nemaghiare. Comisia permanentă a comitatului nostru a propus ca și comitatul nostru să înainteze o cerere la fel cătră dietă.

Acî dl *Dr. Aurel Vlad* ne-a dat să avem un punct luminos în chaosul și nimicnicia formelor goale, înstăpînite la comitat.

Prin o vorbire strălucită a arătat netemeinicia, nedreptatea și naivitățile cuprinse în adresă.

„Vă puteți închipui dl or — a zis între altele *Dr. Vlad* — un nonsens mai mare decît cererea din adresă că „să fie pedepsită atîțarea contra partidelor politice“? Prin o astfel de opreliște a-ți omorît viața constituțională și parlamentarismul din Ungaria! Căci cine își poate închipui o luptă electorală fără ca un partid politic să agite contra altui partid politic? Doar întreg rostul campaniilor electorale să găsește în între-

rea partidelor politice între sine!“

Au văzut și ei că prea boacă n'o cer și în urma celor spuse de *Dr. Vlad*, fiscul comitens *Dr. Apáthy* a propus să se cîrpească în adresă vorba cu partidele și să se zică „cine agită contra partidelor patriotice (hazafias pártok).“

S'a încurcat însă și mai mult, căci *Dr. Vlad* le-a dovedit că acest nonsens e și mai mare. Căci cine o să hotărască în lupta electorală care partid e „patriotic“ și care nu? — după ce în Ungaria e datina că guvernul e numit de opoziție „anti-patriotic“, chiar trădător, și opoziția e timbrată de cătră guvern ca atare. Așa e acum, așa a fost în trecut. Pilde strălucite dau tocmai cazul cu *Rákoczy* și soții, care tocmai de dieta maghiară au fost numiți prin lege de „trădători de patrie“. Tot așa mai tirziu *Kossuth Lajos* și mai nou *Tisza, Fejérváry* și cîți alții.

Protestează energetic ca comitatul nostru locuit de 94% români să trimită o astfel de adresă, căci prin aceasta s'ar face cel mai urit atac la bunul simț și la dragostea față de patrie a majorității zdrobitoare din acest comitat.

Toți au tăcut rușinați și — au votat. S'a ridicat pădurea și rușinea s'a săvîrșit. Comitatul nostru încă va trimite o adresă la fel cu cea a comitatului Timiș și Șaroș.

Membri Români au fost de față vre-o 25. S'au aținut bine, în frunte cu președintele clubului, dl deputat *Dr. A. Vlad*.

Din dietă.

Abia ajungem la nițel răgaz să putem relua firul de a da, macar pe scurt, samă despre ținuta deputaților naționaliști în dietă de cînd cu deschiderea de toamnă a dietei. Dăm azi părțile mai răsunătoare din vorbirile alor vre-o doi.

Sedința din 20 Oct.

— Slujbași destrăbalați —

În dieta dela 20 Octobrie n. dl *Dr. St. Petrovici* a înaintat o „interpelație“ (întrebare) ministrului de interne, de are știre despre stările destrăbălate ce-s între slujbași comitatului Caraș-Severin, stări zugrăvite viu de tot prin o scrisoare deschisă alui *Fr. Kallay*, fost esactor la comitat (deci slujbaș și el, care știe ce e pe acolo pe unde a fost!) și care spune lucruri urite despre funcționarii varmeghiei, atît despre cei de jos, cît și despre cei mai înalți! Dl deputat *Dr. Petrovici* spune că nu e în stare a ști de-s drepte ori nu cele ce le scrie fostul slujbaș, căci dsa, deși în comitat sunt 90 din sută Români, și deși dsa face parte din congregația comitatului acestuia de zeci de ani, nici-odată n'a fost ales în vre-o comisie, unde să aibă privilegiu a cunoaște mai în adînc mersul lucrurilor. (Nu, că să aleg tot pe sprinceană, cari să se știe unge unii pe alții). Ministrul de justiție *Polonyi* să mișca foarte aprins în scaunul său cel moale, care îi părea că-i pe cue, cîtă vreme deputatul român îi descria destrăbălarea din comitatul atît de romînesc, împănăt însă numai cu slujbași maghiari!

Scrisoarea cu asprele învinuiri s'a dat în samă ministrilor, să facă cercetare asupra lucrurilor descoperite prin ea.

Până azi ministri n'au dat răspuns. Să-i vedem cum vor ști pune peste tot lucrul frunze coperitoare....

Sedința din 24 Oct.

— Povestea nasurilor. —

Să luase în dezbateră planul de lege pentru spriginirea industriei (fabricilor, etc.), la care ministrul cere să li-să dea drept lor, ministrilor, a da ajutoare după chibzuială sau a înceta ajutorul unde ar afla de bine.

Deput. slovac *Milan Hodja*, spune că așa o lege nu poate fi primită, căci ea dă putere prea mare ministrilor, cari își vor robi sieși și politiceii lor de partid, toate așezimintele industriale ale țării, toate fabricele, jucîndu-le cum le place, după cum le

fac lor slujbe la alegeri și la alte ceal... Asta ar duce la absolutism (atoputernicie volnică) pe terenul industrial...

Dep. jidano-maghiar *Markos Iuliu* intrerupe pe deputatul slovac cu vorbele: Nu vă purtați nasul așa pe sus! (adecă nu vă uitați așa de sus și de adînc în gîndurile politiceii maghiare).

Dep. *Milan Hodja* îl plesni îndată cu vorba: „Cît despre nasuri, apoi în planul acesta de lege chiar nasurile au mai mare însămnătate, (că să vor sprigini prin el Jidovii cei cu nasuri încrîngite, zdravene), deși legea ar trebui făcută fără privire la nasurii...“

Și așa mai departe, i-a frecat frumos și bine deputatul slovac.

Sedința din 25 Oct.

— „Eu nu-'s Maghiar!“ —

Să urma dezbateră asupra legii pentru spriginirea industriei. A intrat în luptă și deputatul național *Dr. Iuliu Maniu*, arătînd și dsa pe ce temeuri greșite e lucrat planul de lege, care nu să gîndește numai la binele și folosul curat economic al țării, ci are și fond politic. Dar' nici din punct de vedere curat economic nu e pentru această lege, căci prin ea vrea să se încurageze industria mare, care va slobozi sub copitele ei industria mică a țării, care e de folos la straturi întinse de poporațiune.

O voce zbiară batjocurilor: Să va zdrobi industria opincilor!.

Dr. Maniu arată că o industrie nu să poate crea (înființa) prin ajutoare dela guvern, trebuie să răsără și să crească de sine, în chip firesc. Și mai ales e tare deochiată treaba cu ajutoarele.

Eu, d-lor, zise *Dr. Maniu*, ca cetățean al acestei țări, cu adîncă durere am auzit din gura dlui secretar de stat împărțirea pe care o face din scaunul său oficial, că în țara asta ar fi trei clase ale cetățenilor. Intîia clasă, care trebuie cu ori-ce preț spriginită și întărită: *Maghiarii* (vii aprobări). A doua clasă: cei ce sunt gata a-și încovoia caracterul național, cultura și înclinațiunile, spre *Maghiari*. (Mișcare. Zgomot.) Și a treia clasă...

Simonyi-Semadan Sándor: Nu sunt de cît 2 clase: *Maghiari* și *nemaghiari!* *Patrioți* și *nepatrioți!* (Mare zgomot.)

Președintele: Rog pe dnii deputați să nu facă mereu intreruperi! (Zgomot.)

Dr. I. Maniu: Repet, a treia clasă este aceea, care va fi sprijinită numai atunci cînd — nu vor mai avea unde pune banii! (Zgomot.)

Keller István: Asta-i un fel de categorie valachă!

Dr. I. Maniu: Eu aștept dela guvern și dietă ca la aducerea de legi economice, să nu facă clase în țara aceasta (strigăte zgomotoase: Nimeni nu face! Dv. faceți!) Ba da, D-voastră faceți clase, cînd ziceți din scaunul de secretar, că veți sprijini numai „milioanele statului“, adecă pe *Maghiarii* de rasă. Din milioanele acelea ale statului nu fac parte numai *Maghiarii* de neam, ci și noi.

Markos Gyula: Și D-voastră sunteți *Maghiari!* (mișcare.)

Dr. I. Maniu: Nu, eu nu sunt *Maghiar!* (Mare zgomot pe toate băncile!) Voci: Atunci să plecați în România!

Lázár Pál: Trebuie chemat la ordine! Auzi acolo, el zice că nu e *Maghiar!* Dacă nu e *maghiar*, atunci n'are loc aici! Aici numai *Maghiarii* au loc! (Zgomot.)

Nagy György: Ce spune, că nu e *maghiar!* La ordine! (mare zgomot și strigăte.)

Președintele: N'am auzit acea expresie a dlui deputat.

Keller István: Să vă pară bine că nu-i *Maghiar*. Ne-ar fi rușine, dacă ar fi *Maghiar!* (S'auzim, s'auzim!)

Președintele: (sună): Am să văd însemnările stenografice, și dacă dl deputat a întrebunțat o vorbă incorectă, sau cu care vatămă statul, îl voi chema la ordine!

Dr. Iuliu Maniu: Nu cer, ca dl președinte să caute însemnările stenografice (Mișcare). Voiu repeta ce am zis adineoară. (S'auzim! S'auzim!) Am zis că dl secretar de stat în expozeul său, vrea să sprijinească înainte de toate pe *Maghiarii* de rasă (Vii aprobări). Cineva a strigat: Și tu

ești *Maghiar!* Iar' eu am răspuns: *Nu sunt Maghiar!* (Mare zgomot. Ne-mai pomeni! Auzi că repetă!)

Keller István: Ne pare bine, că nu ești! (Mișcare. Zgomot.)

Și așa mai departe, a avut dl *Dr. Maniu* mult de hartă cu cîrdul croncănitor ce sărise asupra lui pentru că le-a spus în față un lucru așa de simplu și de firesc, că d-sa nu e *Maghiar!* Că ei așa zic, după judecata sucitelor lor capete, că tot cel ce trăește în Ungaria, e „*Ungur*... dar' mi-te un deputat cum să nu fiel

Așa lucruri interesante să petrec în dieta în jurul deputaților naționali, cari să țin cît pot mai bine la locul lor.

Din Munții-Apuseni.

„Banii sunt internaționali“ (adecă n'au neam.) Așa glăsuște înțeleptul capelan gr-or. din *Neagra Nicolau Candrea*, cătră turma, pe care din nefericire a ajuns să o păstorească (ori mai bine zis: să o rătăcească!) Și asta o spune fiind-că d'neului e membru fondator la banca maghiaro-jidovită din comuna *Cămpeni!* O face aceasta nu doar că ar crede, că avevărul îl spune, ci știind că filozofia asta aduce ceva pentru al său buzunar, iar ceea-ce ajunge la buzunarul alor anumite specii de oameni, într'adevăr e „internațional“. Ca bunăoară fundațiunea pentru biserică lăsată de femeia *Ana Candrea*, ajunsă „internațională“.

Decît-că numai un om zmintit poate să creadă astfel de păreri, dar' un român adevărat nu! Ba nici aceia căroră li s'a făcut „coadă la topor“ nu glăsuiesc ca domnu părinte *Candrea*, ci dînsii știu să dea alarmă prin gazetele lor în toată țara, că preoțimea și învățătorimea să instrueze poporul a nu lua împrumuturi dela băncile naționalităților, cum sunt ale *Românilor*, căci prin aceasta să întăresc băncile naționalităților și dimpreună cu ele așezimintele lor culturale.

Revista „Erdélyi Gazda“ din Cluj, dela 23 Septembrie a. c. publică un plan de lucrare în folosul *maghiarii* ardeleni, voină a înființa în toate comitatele cîte o societate de apărare în care să fie atrași proprietarii mari și mici, fabricanții, neguțătorii, conducătorii instituțiilor, conducătorii orașelor și satelor și băncilor. Conducătorii acestor societăți de apărare vor avea să supravegheze asupra proprietarilor mici și mari *maghiari*, ca nu cumva moșile lor să ajungă în mâni „străine“; vor stărui ca *Maghiarii* să nu facă împrumuturi dela băncile săsești și românești; vor îngriji a să mai înființa insitute de credit maghiare pentru ca în chipul acesta să mai scadă circulația institutelor financiare ale naționalităților, — și multe de acestea vor avea de isprăvit așa numitele societăți de apărare, — spune „*Erdélyi Gazda*“.

Oare și cei dela „*Erdélyi Gazda*“ cari pun la cale acest lucru, tot asemenea cugetă ca și nefericitul capelan *Nicolae Candrea*, membru în direcțiunea băncii jidovite din *Cămpeni?* Și oare acest capelan dinpreună cu tovarășii săi, învăț. *Ioan Matora*, *Patriciu Palade* și *Ioan Glogor*, apoi primarul din *Sohodol I. Goia*, datuși-au seama despre ceea-ce fac cînd au spriginit înființarea unei bănci ca asta în crerul *Munților-Apuseni*, la care au intrat parte ca membri în direcțiune parte ca slujbași? Credem că nu!

Credem că nici un *Român* adevărat și cu mintea la loc, nu va primi felul de gîndire al acestor oameni, ci fie-care s'a gîndi bine ce ținută să le arete acestor oameni și cuibului lor de geșefuri. Poftim cetiți *Români* din *Munții-Apuseni*, prin foile *maghiare*, cum zilnic își varsă hula contra tuturor așezimintelor românești, și ve-ți vedea îndrumările ce să dau conducătorilor, de a feri poporul de ori și ce așeziminte nemaghiare! Nu s'a pomenit că cineva dintre ei să ajute înființarea unei bănci de a naționalităților, nici unul nu și-a vîndut neamul!

Gazeta din Cluj, de care vorbirăm mai sus, prin articolul acela, le-a dat să înțeleagă, că nu lucră bine cei-ce își lasă poporul să ajungă în mâni străine și că ei nu cugetă ca schilodul din *Neagra* că „banii sunt internaționali“. Dar' ciurmații nostri sunt atît de stricați la suflet, încît nu mai este chip de îndreptare. Nu ne rămîne altă, decît a ne feri de ei ca de niște leproși.

Rip.

Lămuriri.

— Adunarea dela Caransebeș. —

Dl D. Birăuț s'a dat cu totul în apele guvernamentale ale lui Burdea. — Politica națională e „dare cu capul de părete“?

Duminea trecută a fost la *Caransebeș* o adunare populară, despre care ni-sa trimis un raport mai amănunțit, pe care însă nu-l publicăm întreg, ci numai părțile lui de însămnătate pentru marea obște românească. Adunarea a fost conchemată de culegătorul tipograf din Pesta *Dimitrie Birăuț*, proprietarul foii „*Poporul Român*“, ca acolo cu graiu viu să se spele naintea poporului de vina ce i-s'a ridicat, că a lunecat dela ținuta cea bărbătească românească, ce ar fi trebuit s'o aibă în procesele politice ale foii sale, dacă să ținea și el de redactor la o foaie națională.

Adunarea aceasta ne-ar fi părut bine să nu să fi ținut de loc, căci noi credeam că poate acest om a greșit, dar' poate să revină la rînd cu lumea bună. Ne-am și arătat în numărul nostru trecut dorința în acest fel, și credeam că va și urma.

După adunarea dela *Caransebeș* însă, nădejdea noastră este ca nimicică, ba pare întemeiată temerea, că de azi încolo culegătorul tipograf *Dimitrie Birăuț* și foaia lui, vor fi perduți pentru partidul național român! Așa reese lucrul din declarațiile pe care d. *Dim. Birăuț* le-a făcut în vorbirea ce a ținut în acea adunare. Ba și din unele scrise mistice ale sale de mai nainte.

Iată un extras din raportul ce ni-s'a trimis de cătră mai mulți *Români* cinstiți, a căror cuvânt nu putem să-l tragem la îndoială:

Adunarea de limpezire a d-lui *D. Birăuț* a fost conchemată pe *Duminea* în 4 Nov. la orele 10 nainte de amiaz, pe cînd să sparge tîrgul din *Caransebeș*, și preoții sunt la biserică...

S'a simțit de cu vreme, că adunarea e pusă la cale de oamenii lui *Burdia*, cari încă de *Vineri* împărțeau la popor numărul din „*Poporul Rom.*“ cu convocarea adunării și-i trăgeau de mîneacă să vie la adunare. Unul din dnii frați *Ionescu*, oameni buni lui *Burdia*, a tocmit sala pentru adunare...

Iacă ziua cu vilva. S'au dus la adunare oameni din *Caransebeș*, și de-o părere și de alta, mînați de curiozitate. Au luat parte și cîțiva cărturari, dar' mai ales oameni de prin tîrg. Veniți anume pentru asta la *Caransebeș*, au fost puțini de tot, aproape nime. Să fi fost de toți 200—250 în sală, ori nici atîta. Că toată sala e de 160 metri pătrați, în care nu încap 5—600 persoane să fie cît de tixită, dar' acum că era pe jumătate goală.

În sală oamenii s'au împărțit în două. *Naționaliștii* adevărați la dreapta, oamenii lui *Burdea-Birăuț*, la stînga. Printre dreptii dela dreapta, s'au văzut aduși de curiozitate dl prof. *Iosif Bălan*, avocatul *M. Brădiceanu*, preoții *I. Musta* (*Glimboca*), *G. Tătucu* (*Iablanița*), *I. Bogoevici* (*Terogova*) *Pant. Domil* (*Bucosnița*), *Mart. Vernișescu* (*Verciorova*) și alți cîțiva cărturari buni. — La stînga erau patru frați *Ionescu*: unul avocat, altul profesor, altul dascăl, apoi slujbași dela oraș și dela comunitatea de avere: senatorul *Bastius*, cumnat cu *Burdea*, pădurarul *Borțun* dela pădurile comunității, om sub mîna lui *Burdea*, ginerele lui *Borțun* și alți pădurari și slujbași, și unii dela banca de sub mîna fraților *Ionescu*, apoi oameni din popor, aduși de cei-ce au ori teamă de *Burdea* ori speculează după „grăția“ lui, în urmă cîțiva străini, veniți anume ca să facă tulburare.

Chiar din capul locului, dela constituire, adunarea s'a pornit cu scandal, cu strigăte, cu aruncări de vorbe urite, — și așa a ținut aproape neîntrerupt, până în capăt.

La orele 10 dl *Birăuț* s'a urcat pe tribună, ca să spună să se facă constituirea adunării. D-sa începe însă cu o împroscătură la adresa preoțimii, zicînd: „Nainte de a purcede la deschiderea adunării, trebuie să observ, că preoții au ațîțat poporul!“ (Ah! tocmai cum ne spun și solgăbiraiele cînd e la vre-o adunare românească ori alegere, și po-

porul ferbe asupra lor! Vorbii lui Birăuț i-au răspuns din popor zeci de guri: Mîntî! Jos cu el! Minciună! A-fară cu el!

D. Birăuț, tot palid, vrea să repareze ce a stricat cu vorba cea slabă, zicînd: Dacă să spune că nu-i drept, și că preoții n'au atîtat poporul, îmi retrag cuvîntul...

Mai îndrăgă citeva vorbe despre sine și foaia sa, dar' e într'una întreprupt de strigăte cari îl infierează și îl împung cu necruțare din partea Românilor celor buni. Ne e și greu să scriem cite i-au strigat!

— „N'am vrut să mă bag în temniță pentru alții!”, — zice Birăuț.

— Dar' n'ai fost nici o dată în închis, nici pentru popor, nici pentru nație!... îi răspundeau îndrîjiți țărani.

— Sunt acuzat că aș fi făcut un mare păcat, că m'aș fi vîndut!

— Asta o știm! Am cetit'o prin gazete. Afară de aici mai bine!

— Nu mă judecați după vorbe numai, după vorbe minciinoase, ci după fapte.

— Că după fapta ta ești judecat! Te-au judecat alții. Te-au judecat foile românești! Ce mai vrei?

Și așa mai departe. Abia s'a putut face liniște să se aleagă președinte și notari. Au fost puși niște burdiști. Președintele Lințu vrea să apere pe Birăuț, că și de-a greșit ceva, el are și merite pentru popor. E întrerupt într'una.

Birăuț să urcă la tribună și ceartă adunarea, zicînd că n'a chemat'o ca sa se certe, ci să se înțeleagă!

Să da cuvînt părintelui Tatucu din Iablanița. Aceste o spune verde, că Birăuț cu foaia „Poporul Român” s'a purtat pe vremuri și bine, dar' acum și-a întors fața în altă latură! S'au schimbat trebile la el! Îl osîndește! — (În sală e zgomet nesfîrșit. Strigăte de eljen Burdea, trăiască Dr. Sirbu! etc., tulbură într'una pe vorbitori).

Acum vine rîndul lui D. Birăuț să vorbească. Grupa naționalistilor adevărați părăsesc sala! Oamenii lui Burdea și așa aveau de gînd să-i dea afară cu poliția, ca să rămână numai mamelucii lui Burdea-Birăuț-Ionesciii. Ei au și rămas.

Declarațiile lui D. Birăuț.

Dl D. Birăuț urcînd tribuna vorbește mai întîi despre greutățile prin cari a trecut cu înființarea foii, pomenește de răceala cu care a fost întîmpinat și de atacurile foilor românești, »Tribuna« din Arad, »Gazeta« »Libertatea«. (Dacă a pomenit și de »Libertatea« dl Birăuț a spus neadevăruri supte din degete, căci cu »Libertatea« totdeauna a trăit bine, ne-am sprijinit chiar, frățește, până acum la pasul greșit politiceste a dlui D. Birăuț. — Red. »Lib.«) — Își înșiră meritele ce le are din-sul cu privire la luminarea poporului... zice că el, ieșit din părinți țărani, și fără să fi învățat cine știe ce carte, o știe însă folosi pentru binele poporului!...

»Dar — zice mai departe dl Birăuț — »înțazar vouă lupta eu pentru limbă, dacă n'am existență și mor de foame!... Convingerea mea este, să ne întărim pe teren cultural și economic... de aceea am lucrat dentru înființarea »tovărășilor« să ne întărim... ca să dăm piept cu dușmanii!... Dar domnii ăia, care au fost aici, nu mă înțeleg... ei ar vrea să mergem cu capu'n pârrele... (A! adevă noi care facem politică după șoapta sufletului nostru și după plăcerea poporului nostru: noi ne dăm cu capul de pereți! Aha! Înțelegem! Și dl Birăuț are cap mai scump! O să și-l cruț! Bine! Red. »Lib.«)

Declar., — zice dl Birăuț în fața tuturor, — ca dacă am prospecte... și sprijin, și cu dragă-mă însoțesc!... (Simu din Prisian: Vezi așa om ne trebuie! Atunci ne-ajută și Dumnezeu!). Arată apoi, că este urgisit de unii și de alții, pentru

că nu mai scrie contra lui Burdia.

„Nu-i adevărat”, zice el mai departe, »dl Burdia nu-i așa de păcătos, după-cum îl văd dușmanii lui...« (vorbitorul arată spre dreapta, unde era mai înainte partidul național). »...Trădători ca Burdia am mai văzut... Și Gojdu a fost un trădător...« (O voce: Dar' Gojdu a lăsat avere Românilor, Burdia ne sărăcește și decîtă avem). »...Trădători au toți și Dr. Gheorghe Szerb și Dr. Iosif Gall, asupra cărora foile românești n'au avut nici un cuvînt... Și al acestora este meritul, că astăzi avem parohie în Pesta...« (O voce: Și a lui Burdia e meritul, că parohia din Caransebeș e în disordine).

»...Și nu-i lucru cuminte, nu-i lucru înțelepl să duci luptă nentrepruptă contra cuiva (bunăoară contra guvernului, mai bine să mai cerci și cu el!?) L.)

»Cînd văd pe dl Burdia cu o mulțime de oameni puternici la spate, — să avîntă Birăuț declamînd, — cînd îl văd decîndu-se pe la mini-stri... cînd văd, că se trudește numai pentru binele poporului: cu ce suflet să zic că-i un păcătos ori un mișel?!...«

Ni-i destul. Prea destul, pentru a ști cu cine avem acum de lucru.

Pe cînd un Român cinstit ca deputatul Dr. St. C. Pop declară prin foi, că »pe calea pe care dl Burdea merge, noi nu-l vom urma nici odată!«, — pe atunci bietul d. Birăuț să avîntă a ridica sus steagul lui Burdea și a burdizmului care înseamnă: capul plecat față de guvernele dela Pesta, sau punerea armei la picior în luptele noastre naționale și îndoirea spinării înaintea stăpînilor!

Că după aceste declarații nenaționale, s'a mai putut ridica unii oameni ca dl Dr. Nicolae Ionescu să-l iee încă în apărare și să-l spele și mai bine pe Birăuț naintea bietului popor, — ne miră foarte mult. De fapt dl Dr. N. Ionescu, apoi Simu din Prisian au mai ținut tirade de laudă la adresa eroului Dim. Birăuț, ba pe urmă au pus pe niște țărani inconștii, să-l poarte pe sus...

Așa s'a sfîrșit tragi-comedia dela Caransebeș, spre marea desamăgire a multor suflete curate!

Așteptăm acum să vedem tăgădui-va dl D. Birăuț că a făcut în adunare declarațiile de mai sus? Noi zicem că nu le va putea nici tăgădui, decum dovedii că nu le-a zis, iar atunci judecata noastră va fi una singură și tare:

Că dela această adunare încolo, »Poporul Român« e foaie pe care guvernul din Pesta o poate duce de ață prin mîna nevăzută a lui Burdea cel maghiaron și dat în petece cu — han-tătar din Pesta!

NOUTĂȚI

Mormintul fer. Calara Săbău. Ni-să scrie din Brad cu data de Duminecă:

Mormintul binefăcătoarei gimnaziului rom. gr.-or. din Brad s'a împodobit azi cu o cruce frumoasă pe care i-a ridicat-o reprezentanța gimnazului drept recunoștință, că a sporit fondul gimnazial cu K. 1500. Corul gimnaziului a cîntat cu evlavie, protopresbiterul Vas. Damian a rostit o cuvîntare adînc pătrunzătoare în inimile tinerimei studioase și a credincioșilor, cari încunjurau mormintul ca recunoscători străjari. Odichnească în pace!

Dl Zaharie Bărsan dă un nou șir de reprezentații teatrale prin Ardeal și Ungaria. Incepe la Blaj azi și mâine (10 și 11 Nov.) urmînd Sămbăta și Dumineca viitoare în 17 și 18 Nov. la Sibiu, Mercuri în 21 Nov. în Orăștie, — apoi în Arad, Oravița, etc. în alte centre mai mari românești. Publicul român să va bucura negreșit aflînd de noua trecere pe la noi a distinsului artist.

Asentările s'au făcut și să fac zilele astea în comitatul nostru. În Orăștie au fost în săptămîna asta. Din Orăștie s'au asentat 19 feciori iar' din cercul Orăștiei 118. — Cei asentati vor fi chemați la serviciu pe 15 Ianuarie anul viitor.

Năcăjit ne scrie un bun Român din Petroșeni. După-ce congregația trecută a comitatului Hunedoarei, a ales de fisolgăbirău pe dl N. Ianza, s'a dat în Petroșeni un banchet în cinstea lui. Au luat parte și Români la banchet și dl protopop gr.-c. St. Radnic și dl preot gr.-or. A. Stanca au salutut pe noul pretor cu cuvinte binevoitoare. Toată lumea să aștepta că alesul să le răspundă ceva tot românește, ca doar' e Român după naștere. Dar' ași! Nici vorbă. A răspuns ce-a răspuns, numai ungurește, ceea-ce a încredințat de nou pe Români, că la noi ori-ce om intrat în slujba administrației, nu mai vrea ori nu mai poate să știe nimic de neamul său, de părinții săi, de limba și legea lor!

Pentru cei sărăciți prin focul din Deda. În comuna Deda (com. Murăș-Turda) un foc grozav a nimicit tot ce aveau 60 de familii, lăsîndu-le în starea cea mai vrednică de milă. Pentru ajutorarea celor nenorociți, M. Sa Împăratul și Regele nostru a trimis 2000 coroane cari s'au împărțit la 31 familii, cele mai lipsite. — Dl Iosif Popescu, Directorul băncii »Murășana« din Reghin a mijlocit la banca în a cărei frunte stă, 100 măsuri de cucuruz care s'a trimis de grab ca ajutor celor lipsiți. S'au ajutat cu el 53 familii. — Negustorul din Toplița rom. I. Urmançi a dat 100 cor., cari s'au împărțit la 17 familii.

În numele celor ajutamați, dnii L. Popescu, preot și G. Ceontea, inv., aduc ferbinte mulțumită nobilelor suflete ajutatoare.

Foarte interesant e chipul pe care îl are în fruntea numărului său de azi »Foaia Interesantă«: el ne arată pe Prinçipesa de coroană Maria a României, comandîndu-și la exerciții un pluton de soldați călărăși din Regimentul său.

„Să scurge singele țării...”

Sub acest titlu ziarul »Budapesti Napló« dela 6 Nov. scrie printre altele următoarele:

»Interesul (folosul) marilor proprietari moșieri, e, să poată face economie extensivă cu populațiune rară (adecă să aibă moși întinse, dar' cu locuitori puțini). Asta lasă să înțelegi, de ce partidele din coaliția din dietă, care reprezintă acolo pe marii-proprietari, nu-și bat capul de fel cu groaznica emigrare (părăsirea țării de către locuitorii).

Foile germane au tras zilele trecute toate clopotele lor într'o dungă, cînd au aflat că din Germania au părăsit țara în anul trecut 16.000 de Nemți, cu 6000 mai mulți ca în celalalt an. Șasesprezece mii, de acolo, de unde sunt cincizeci de milioane! Și din Ungaria să duc trei sute de mii într'un an, și coaliția din dietă, nici foile lor, nici nu-și clătînea urechea...

Despre aceea de pildă nici nu scrie, nici nu vorbește nimenea, că prin stațiunea de Răsărit din Budapesta, zi de zi pleacă de două ori pe zi, sute și sute de oameni spre Fiume, ca acolo să se urce pe corabie americană. Dimineața și sara acolo tăbărăsc sutele de oameni voinici, frumoși și tari, din Ungaria, cu femei și copii, și așteaptă plecarea. Floarea seminției ungurești, cei mai buni de lucru, cei mai tari merg în — America!

O știre îngrozitoare am primit azi, — zice foaia maghiară. — În comitatul Șomogy, care în »lupta națională« mergea tot în frunte, Ungurul nu e fericit nici sub »glorioasa eră națională« (a guvernului koșthist). Plecarea poporului și de aici ia măsuri înspăimîntătoare. În cele din urmă trei luni, vicișpanul comitatului a dat 780 de pașapoarte, cu 700 mai mult ca în aceleași luni ale anului trecut, în cari s'au dat numai 80 de pașapoarte!

Și încă 150 cereri de pașapoarte au fost respinse de vicișpan. Vicișpanul în darea sa de samă către congregație, spune, că »părăsirea țării începe a lua întînderi îngrozitoare, ceea-ce, precum să vede, nici nu să poate oprî, că e fapt, că împrejurările de trainu aici, în urma scumpetei ce tot crește, sînt tare grele. Și — adauge vicișpanul — judecînd după împrejurări, bag de

samă, că ministrul de interne nici nu pune vre-o pedecă naintea emigrării, ci par'că să silește a o ușura!!!«

Apoi da, pentru-că ministrii maghiari, în nebuna lor dorință de-a vedea în țara asta cît mai puțini nemaghiari, nu să împotrivesc emigrării, căci pîn'aci mai ales Slovaci și Ruteni părăsău țara, și credeau c'o să-i vadă ca mine duși pe toți, — dar' uite să înșală: încă întoarce Dzeu ascuțitul armei acesteia contra lor înșiși, și săpînd groapa altora, cad ai săi în ea!

Dar' ori cad ori nu cad, un lucru e adevărat și trist: Din nici o țară din Europa nu pleacă poporul în așa rouri ce întunecă pe unde trec, ca din Ungaria! Și lucrul acesta nu face ministrilor unguri nici un gînd, ei un singur gînd au: cum ar mai maghiariza ceva prin țară? în vreme-ce puterea țării, brațele muncitoare cele mai vînjoase, o părăsesc, sau în vreme-ce, cum zice foaia maghiară, singele cel mai sănătos al țării, să scurge prefăcîndu-să în vâlcea ce șerpuește spre țări stăine, spre a le îngrășa pe acelea...

Din Rusia. În Rusia să urmează încă faptele răzburării asupra luptătorilor pentru libertate: În 6 Nov. au fost împușcați în curtea temniței trei profesori universitari pentru-că ar fi ațîtat contra sfîntului Țar ținătorul în cătușă a poporului rusesc!

Tot zilele astea au fost împușcate două fete tinere, pentru-că s'au găsit la ele bombe de dinamită. Ele n'au făcut găsite cu nici un rău, și totuși — viața li-s'a luat.

Asemenea soldați și revoluționari, sunt ucși prin glonț și ștreang în fiecare zi.

Tinerimea română din Cluj invită la petrecerea cu dans (picnic) ce va arangia la 22 Nov. n., în sala dela »Hotel central«. Venitul curat e destinat pentru biserica gr.-cat. din Cluj.

Declamări pentru elevii școlilor primare. O frumoasă culegere din autorii români vechi și noi, conținînd bucăți foarte potrivite cu priceperea băieților, a eșit de sub tipar și să poate procura dela »Librăria archidiecezană« din Blaj cu prețul de 40 fileri.

Din grozăvenia unui circ! Un om mușcat de viu de lei și tigri: În 4 Noiembrie s'a întîmplat într'un circ din Berlin, circul Busch, o nenorocire care a umplut de groază și de fiori reci sufletele tuturor ce au fost de față!

Imblînzitorul de fiere sălbatece Wilhelm Peters scosese din căsuliile lor 10 lei și 6 tigri pe un loc comun naintea căsuliilor, și acolo făcea mustre cu ei. Încă ca de ieri, leii să arătau tare neliniștiți, aplicați par'că spre bătae, spre sfășiere, dar' producția de ieri trecuse totuși în pace. Și acum făcuse fierele sălbatece toate figurile și ponturile ce li-să ceruse, dar' cînd a fost la gata, doi lei săriră unul la celalalt și începură să se bată. Imblînzitorul să duse repede la ei să-i despartă cu pleznituri de biciu, cum o făcea totdeauna. Spre spaima tuturor însă el alunecă și căzînd pe spate înaintea leilor. Și fierele să vede că știu frică de el, numai pînă-l văd în picioare. Acum că-l văzură jos, să apropie de el un leu mare și cînd nenorocitul om voi să se ridice repede sus, sălbatecul animal așa-l apăsă odată cu palma pe obraz, că acela căzînd îndată iarăși jos și obrazul îi singera. Cum văzură fierele sînge, îndată să repeziră toate 16 asupra lui, un tigru îl apucă de mîna stîngă, altul de un picior și începură a trage de el. Privitorii zbie-rară desnădăjduiți după ajutor. Doi feciori de-ai circului săriră îndată prin ușa de fer între animale și cu revolvele deteră repede mai multe pușcături oarbe și loviră animalele cu drugi de fer în cap și atunci acelea speriate fugiră în căsuliile lor. Nenorocitul om fî scăpat, dar' în o stare grozavă. Leul ce i-a pus palma pe obraz, i-a sfășiat grozav carnea de pe acea latură, altul l'a rînit greu la ochiul stîng, tigrul îi străpunsese brațul drept cu

colții, altul la un picior. Ajutorul medical dat în grabă, l'a adus la sine și peste jumătate de oră el s'a silit să să arate încă publicului, care l'a primit cu mari aplauze și ovațiuni, dar' cînd să iasă afară, a amețit și a căzut jos la eșire. Medicii i-au dat iar' ajutor și l'au dus acasă, unde să luptă între viață și moarte.

Cărțași înșelători. Să scrie din Deva, că într'o crîsmă de acolo jucau patru înși cărți. Dela o vreme unul din ei, Rînt Șandor a băgat de samă că Lazar György joacă cu înșelăciune. Așa s'a aprins la asta, că a scos bri-ceagul și l'a împlîntat în Rînt lăsîndu-l aproape mort.

Școală în Săracsău.

— 22 Oct. 1906.

Dle Redactor! Azi mi-s'a dat a fi față la sfîntirea noului edificiu școlar din comuna Săracsău, săvîrșit cu solemnitate de P. O. D. protopresbiter tractual Ioan Teculescu, încunjurat de dnii preoți Vasilie Henția, Nicolae Maniu și Ioan Suciu, fiind de față popor număros din Săracsău și comunele vecine.

Comuna Saracsău, și ca număr și ca stare materială a poporului, e una din cele mai mici parohii gr.-ort. din tract, și n'avea școală.

Înainte cu vre-o 3—4 luni, chiar și cel mai optimist om, toate le-ar fi crezut, numai că o să vadă școală acolo, nu!

Dar' acest popor sărman, — ascultînd glasul vrednicului protopop și al harnicului lor păstor sufletesc, umăr la umăr, în timp abia de două luni, a ridicat un edificiu școlar corespunzător timpului, carele chiar și altor comune mai mari le-ar face cinste!

După sfîntire dl protopresbiter a rostit poporului o frumoasă vorbire, punîndu-le la inimă înșămîntatea școlaei. Apoi mulțumind întîi lui D-zeu pentru-că a ajutat de s'a săvîrșit edificarea, a mulțumit poporului și tuturor celor ce au ostenit și jertfit, cerînd spor și binecuvîntare asupra ostenelelor loi. A stropit apoi edificiul școlar și pe toți cei de față cu apă sfîntită și a predat edificiul școlar destinațiunei sale.

S'a dat un banchet în locuința parochului local Vasilie Henția, apoi în favorul școlaei o reprezentațiune prin învățătorul Ioan Vlad cu tinerimea din Binținți, cu succes destul de bun și frumos, atît moral, cit și material. A urmat petrecere cu joc pînă în zori de zi. S'a jucat și frumosul joc național »Călușurul«.

Cinste d-lui protopresbiter Teculescu, pentru silița pusă, cinste și laudă mai ales parochului local V. Henția, care n'a cruțat nici o jertfă și osteneală pînă la împlinirea dorinței sale de a vedea ștearsă peata ce era pe poporul său din mica comună Saracsău, lăsat pînă la venirea sa fără școală!

Lăudat și cinstit fie comitetul parochial și lăudat deplin poporul, care ascultînd binevoitorul glas al păstorilor, a ridicat acest edificiu școlar, care pe timp îndelungat va arăta urmașilor vrednicia părinților lor de azi.

»Luminează-te și vei fi, voește și vei putea«, e scris pe fruntea școlaei celei nouă, întru mărirea neamului și a legii străbune!

Raportor.

POSTA REDACȚIUNII

Dlul I. M. în C. Sintem de părere că acum după congresul nat. bis., din Sibiu a hotărît și el urcarea salarelor învățătoresți pentru învățătorii săi, iar' la Blaj să fac asemenea pregătiri pentru această, și și ministrul a promis intervenire și îmbunătățire, — să nu să mai urmeze agitația prin foi, că mai curînd ar face impresie rea celor ce poartă grija învățătorimii, căreia toți îi dorim îmbunătățirea stării, ci să se aștepte de-o-camdată împlinirea celor promise, — și numai dacă aceea nu ar urma, arc rost iarăși agitarea chestiei.

„Tovărășia Agricolă“
pentru agricultură, magazin și anticlip.
Szászseben.

Concurs.

Să publică concurs pentru întregirea postului de contabil la »Tovărășia Agricolă« pentru agricultură, magazin și anticlip din Sebeșul-săsesc, sistematizat cu:

1. Salariu anual de 1000 cor.
2. Cuincuenalii câte de 100 cor.

3. Tantiema statutară.

Dela concurenți să cere să fie absolvenți de școalele comerciale, să aibă praxă în afaceri de bancă, și să poșadă în vorbire și scris limbile română, maghiară și germană.

Concurenții au să-și aștearnă cererile concursuale la direcțiunea însoțirii până la 15 Noemvrie a. c.

Sebeșul-săsesc, 1 Nov. 1906.

Direcțiunea.

„ARDELEANA“, institut de credit și ec., soc. pe acții în Orăștie
FILIALA VINȚUL-DE-JOS

Capital social K 500.000.	Escontează cambii cu . . . 7%
Fond. de rez. K 420.000.	Credite de Co. curent și lomb. 7%
Totalul fond. K 920.000.	Imprum. hipot. simple . . 6—7%
Depunerii K 2,800.000.	Plătește ptr. depunerii . 4½—5%

P. T.

Să aduce la cunoștință publică, că „Ardeleana“, institut de credit și economii, societate pe acții în Orăștie pentru a veni în ajutorul clientelei sale mai îndepărtate și în general a populației agricole, a activat o filială în comuna Vințul-de-jos (strada promenăzii, nr. 73), care și-a început activitatea în 1 Noemvrie a. c.

În scopul nizuințelor sale filiala va cultiva toate acele afaceri de bancă ca și centrala și anume:

1. **Primește depunerii spre fructificare după cari plătește 5% interese plus dare de venit.** Depunerile să pot înainta în ori și ce zi direct sau prin postă la adresa filialei. Sume până la 500 cor. să pot ridica ori și cind fără abdicere, iar dacă starea cassei permite filiala solvește la cerere sume ori-cit de mari.

2. **Acordă credite cambiale cu 7%, pe cambii comerciale, tot asemenea credite ieftine pe cambii cu caventi și obligațiuni cu chizeși.** Cererile pentru astfel de credite să pot face verbal în localul filialei sau să pot înainta prin postă. Rezolvirea lor să face astfel încît în ziua trgului de săptămînă (Miercuri) clienții să-și poată ridica împrumuturile votate. În cazuri urgente cererile să rezolvează imediat.

3. **Acordă împrumuturi hipotecare simple și cu anuități** în condițiunile cele mai favorabile. Doblinda acestor împrumuturi variază după calitatea și soiul hipotecii între 6—7%. Cele pe hipoteca de pămînt sunt cele mai ieftine. Cererile să pot înainta direct sau prin postă și au să conțină a) extrasul de cărți funduare, b) foaia de catastru și c) actul pe prețuire.

4. **Acordă credite pe lombard:** pe efecte și produse în condițiunile cele mai favorabile. Iar' ca să vină pe toate căile în serviciul creditului clasei agricole, va introduce în curînd și avanzurile pe vite.

Pentru orientarea clienților noștri, în localul filialei sunt zilnic afișate interesele ce să plătesc pentru depunerii și ce să iau pentru creditele de tot soiul. Tot asemenea pentru aceste din urmă sunt afișate tabelele practic întocmite așa că clienții noștri să poată afla și controla interesele ce au să le plătească pentru împrumuturile ce le ridică, ori pentru regulările ce le fac.

În fine să aduce la cunoștință, că pentru a face și pe populațiunea mai săracă părtașe de binefacerele activității noastre, direcțiunea a decis să dea împrumuturi cît de mici, tot asemenea să primească depunerii chiar și în sumele cele mai nelsemnate.

Aducînd aceste la cunoștință Onor. noștri clienți și Onor. public din Vințul-de-jos și jur, rugîndu-ne să fim onorați cu încrederea tuturor, semnăm
Vințul-de-jos, la 15 Oct. 1906.

Cu toată stîmă

„ARDELEANA“

INSTITUT DE CREDIT ȘI ECONOMII
FILIALA VINȚUL-DE-JOS.

LA VIN BUN!

Atrag luarea aminte a on. public din loc și din jur, asupra

ospătăriei mele de nou arangate

în casele proprii, **anume zidite, cu încăperi plăcute, curte** cu șopron pentru adăpostirea trăsurilor, etc.

Țin numai vinuri originale
de cea mai bună calitate

din viile de bun renume dela Băcăinți și Sărăcsău!

Prețuri moderate!

Ospătăria e împărțită foarte practic pentru popor și pentru inteligență.

Rog pentru număroasă cercetare!

Ioan Andrescu

în Orăștie, piața mică
„între tîrguri“.

5—5

Concurs.

La subscrișul în cancelaria notarială află nu-mai decît aplicare un practicant de notariu pe lîngă un salariu lunar de 90 corasne posticipative. Sunt preferiți cei absoluiți de cursul administrativ.

Cugir (Kudzsir), 21. Oct. 1906.

Procopiu Herlea,
notar eom.

CASĂ DE VÎNZARE

sau

de închiriat

Casa din strada Castăului Nr. 17-a, constatătoare din 3 odăi, cugnă, cămară, pivniță, șopru și grădina mare, e de vînzare din mină liberă sau de închiriat pe mai mulți ani!

Informații mai de-aproape dă administrația acestei foi.

3—6

Lucrători de pădure.

La tăierea pădurii comunei Romos, p. u. Orăștie (Szászváros).

avem lipsă de 800—1200 lucrători

pe timp de 6—8 ani.

cari iau în acord făcîndul de stîngini pentru foc, pentru ars de cărbuni, taie și coboară trunchi de fag și să pricep la facerea jilipurilor de coastă.

La aceasta întreprindere are fiecare lucrător harnic prilej a-și cîștiga pe zi dela 3—4 coroane.

Articlii de mîncare, beuturi, scule de lucru și tot felul de ce au lipsă lucrătorii, să vînd cu prețuri ieftine la magazinul întreprinderii.

Romos, Octomvrie 1906.

GEORGE CUȘUTA & Comp.

Întreprindere de exploatat păduri.

5—

RUDOLF G. BRASSAI

PREGĂTEȘTE MOBILE LUXOASE
ȘI ARANGEAMENTE DE ODĂII

TÎMLAR
DE LUCRURI
ARTISTICE

LUCRURI DE EDIFICII ȘI
ARANEAMENTE DE PRĂ-
VĂLII ȘI FARMACII!

ORĂȘTIE

STRADA SPITALULUI MILITAR

4—12

La ciobanul român!

P. T.

Am onoare a aduce la cunoștință onoratului public, că mi-am deschis în Orăștie, în strada Tîrgului Nr. 7 (în casele hotelului „COROANA“) o

prăvălie de pielărie

cu totul modernă și bogat asortată, corăspunzînd deplin cerințelor timpului.

În urma praxeii mele cîștigată prin serviciul de 12 ani în branșa asta, cum și în virtutea legăturilor mele cu firme mari și cu fabrici de rangul prim din țară și din străinătate, — mă aflu în acea poziție plăcută, că pot să servesc onoratului public totdeauna cu articli de pielărie de cea mai bună calitate, și pe lîngă prețurile cele mai favorabile, putînd să cîștig deplina mulțumire a on. clientele.

Recomandînd prăvălia mea de piele în atențiunea onoratului public și cerîndu-i binevoitorul sprijin, — semnez

cu toată stîmă

7—12

Artemiu R. Brassai.

CONCURS.

Direcțiunea institutului de credit și economii „Grănițerul“ din H.-Dobra, publică concurs pentru un post de practicant dotat cu K. 720 salar anual.

Se recere: absolvarea unei școale comerciale, să cunoască în scris și vorbine limba română, maghiară și germană. Cel-ce va avea și praxă de bancă va fi preferit și va primi deja la început K. 840 salar anual.

Reflectanții să-și înainteze cererile instruate cu documentele necezare direcțiunii institutului până cel mult în 15 Noemvrie st. n.

H.-Dobra, la 27 Octobrie 1906.

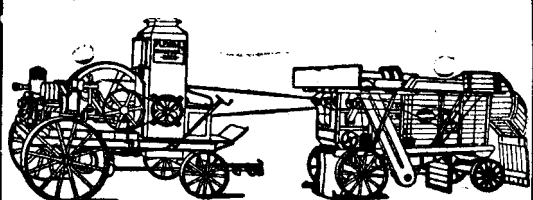
Direcțiunea.

1—

Numai
motoarele și locomobilele
PLEWA

originale serverc cea mai ieftină și mai vrednică de încredere putere motrice pentru mori și scopuri economice.

Trăinicia lor e socotită pe durata unei vieți de om. Consumare: oleiu brut, benzin ori gaz sugativ, de 2—3 fileri pe oară de puterea de cal.

Catalog și preliminar de spese, gratis.

Condiții de plată favorabile.

Adresa: **DENES B.**, specialist
Budapesta V. ker. Lipot k. 15.

— Rog însemnați acurat adresa și o păstrați. —

Domnul

Fabrițius A. Degan

Importator de Cafea și Tea

în Fiume (Postafiock Nr. 163),

fostul conducător al firmei cunoscute »Romul Pascu«, care însă a trecut în mâni străine — a deschis în-suși în Fiume un magazin de Cafea, Tea, și tot felul de produse și poame din țările calde, și aduce la cunoștință On. Public, că a vînd marfă excelentă ci ieftină, răspunde grabniș cerințelor ce i-să trimit.

E cît să poate de bine, să sprijinească Români acastă întreprindere a unui harnic Român!

Comandați, de probă, un pachet de coloniale (cafea, tea, etc.) în cantitate de 5 kgr., și vă vine fără de spese postale și cu prețul cel mai ieftin!